

УДК 61(092) (477.63)

**Ю.А. Корягін,
І.К. Гніненко,
Л.С. Семенова**

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ГРОМАДСЬКОГО ЛІКАРСЬКОГО РУХУ НА КАТЕРИНОСЛАВЩИНІ

*Дніпропетровський обласний центр здоров'я
Дніпропетровська державна медична академія*

У цьому році Україна відзначає ювілей Українського лікарського товариства.

Історія свідчить, що значний розвиток громадського лікарського руху, створення лікарського товариства, а також розвиток громадської медицини в цілому почалися в Україні у другій половині ХІХст., з моменту ліквідації кріпацтва. В той час основні соціально-медичні удосконалення були пов'язані з діяльністю органів місцевого самоврядування – земств.

Земська медична організація являла собою мережу дільничних лікарень, які намагалися надати населенню доступну медичну допомогу. Створення розгалуженої мережі медичних закладів, у свою чергу, сприяло становленню достовірної статистики здоров'я людності. Земські санітарні організації стали ініціаторами розробки та прийняття на рівні органів самоврядування низки санітарних та протиепідемічних норм і правил.

Створена система так званої громадської медицини була продовженням і подальшим розвитком медичної поліції, за тієї суттєвої різниці, що охорона здоров'я ставала предметом зацікавлення громадських організацій.

На Катеринославщині розвиток громадського лікарського руху також почався наприкінці ХІХ століття. Медичне лікарське товариство почало діяти 21 вересня 1874 року. Мета товариства – об'єднання лікарів міста для спільного вирішення складних питань з медичної практики і санітарії, а також підтримка лікарів у їх діяльності.

Головами товариства в різні часи були П.Н.Бойченко, А.І.Рекс, І.І.Бутягін, М.Ф.Лещинський, К.М.Горелейченко, Н.Є.Крендовський, В.Т.Скрильников (секретар). Кожен з них зробив досить вагомий внесок у діяльність товариства, що мало вплив на санітарне життя міста і губернії. Члени товариства читали лекції для губернської адміністрації і міської думи, порушували питання про організацію санітарного відділу в місті і спеціальних комісій під час епідемій дифтериту, віспи, скорбуту, тифу. До складу товариства входили фахівці з хірургії, терапії, акушерства, мікроскопії і хімії. У 1880р. його членами були 90 осіб. Саме серед членів

товариства виникла ідея про необхідність з'їзду земських лікарів і медико-топографічних описів губернії.

13 липня 1883р. відкрито перший губерньський з'їзд земських лікарів, головним питанням якого були заходи проти дифтериту та віспи. На шостому році діяльності товариства воно наблизилося до вивчення місцевості в медичному відношенні. Завдяки цьому з'явилися відомості, які визначили характер захворювань та рівень смертності у нашому місті, його санітарні особливості. Більшість засідань товариства присвячувалася питанням санітарним: про віспо-щеплення, про постачання місту чистої води, про поганий санітарний стан деяких частин міста, про діяльність санітарної комісії при міській управі. Протоколи засідань, наукові доповіді і повідомлення членів товариства друкувалися в „Екатеринославских губернских ведомостях”, а з 1892р. товариство почало видавати „Записки Екатеринославского медицинского общества”. Члени товариства читали публічні лекції для населення, влаштували курси підготовки сестер милосердя і доглядочок, відкрили безкоштовну лікарню для малозабезпечених мешканців міста.

Товариство займалося не тільки науковою, але й практичною громадською роботою.

Ідеї, які пропагувало медичне лікарське товариство, найбільш яскраво знайшли своє відображення у роботі служби санітарної освіти, основи якої було закладено ще у 1896 році.

У результаті особливої небезпечності розповсюдження епідемії в умовах масового невігластва земство активізувало санітарно-освітню роботу. Катеринославська управа запросила групу роз'їзних лікарів-лекторів. Ця робота докорінно відрізнялась від лікарських виступів, які мали місце ще з перших років створення аудиторії народного читання, яка відкрилась 27 жовтня 1896р. на Стародворянській вулиці.

Перші лікарі-лектори Є.В.Каменська, І.І.Вашкевич, А.Н.Марзеев працювали у дуже важких умовах – вони йшли в робочі райони, церкви, інші місця, де збиралось багато людей, для того, щоб роз'яснити небезпеку розповсюдження холери, тифу, натуральної віспи, навчити елементарних норм гігієни.

У 1922р. у м.Дніпропетровськ створюється будинок санітарної освіти, один із перших в Україні. З перших кроків існування він проводив роботу з організації санітарної освіти населення. В той же час до цієї справи залучались такі видатні вчені та організатори охорони здоров'я, як Л.В.Громашевський, А.Н.Марзєєв, Л.В.Подлецький.

Санітарна освіта в нашій області пройшла шлях від втілення елементів грамотності серед населення, формування санітарної культури до системи масового навчання населення навичкам здорового способу життя з метою збереження свого здоров'я, високої працездатності, активного довголіття.

У тяжкі повоєнні роки, коли панували розруха та голод, країна піднімалась з руїн, проводились заходи з ліквідації малярії, черевного тифу та інших інфекцій.

У 1953-1954 роки в області зародився народний рух за підйом санітарної культури. Будинки санітарної освіти, а їх в області налічувалось на той час 7, підтримали та очолили цю роботу. Вони організовували місячники чистоти, свята здоров'я, видання і поширення листівок, пам'яток, лозунгів, плакатів, виїздів санагітавтомобілів на колгоспні ферми, польові стани, промислові об'єкти тощо.

Досвід роботи медичних працівників за роки привів до висновку про необхідність систематичної роботи щодо гігієнічного курсового навчання працюючого населення, особливо в сільській місцевості. Це сприяло їх активній участі в благоустрої сіл, особистого житла, садиб, вододжерел. У результаті проведеної роботи в області значно знизилась захворюваність на кишкові інфекції, покращився зовнішній вигляд дворів у селах.

Не менш актуальними на той час були і питання оздоровлення умов праці та навколишнього середовища, в тому числі гігієна праці та побуту, раціональне харчування, фізкультура, подолання шкідливих звичок тощо. Тому в області організуються курси цільового призначення для робітників різних галузей промисловості, і в першу чергу – металургійної, вугільної, а також для школярів, студентів, молоді.

Громадський лікарський рух у Дніпропетровській області пройшов великий шлях, спрямовуючи свою діяльність на формування громадської думки з охорони здоров'я населення, залучення лікарів до профілактичної роботи щодо запобігання захворюванням, навчання жителів гігієнічних навичок, сприяння покращенню показників здоров'я населення області.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Голяченко О.М. Гапткевич Я.В. Історія медицини / О.М. Голяченко, Я.В. Гапткевич. – Тернопіль: Лілея, 2004. – 102с.
2. Історія міста Дніпропетровська / под ред. А.Г.

Болебука. – Дніпропетровськ: Грані, 2006 – 596 с.

3. Шаломова Л.Б. Охорона здоров'я Дніпропетровська / Л.Б. Шаломова // Зоря. – 1993. – С. 27-28, 32.

